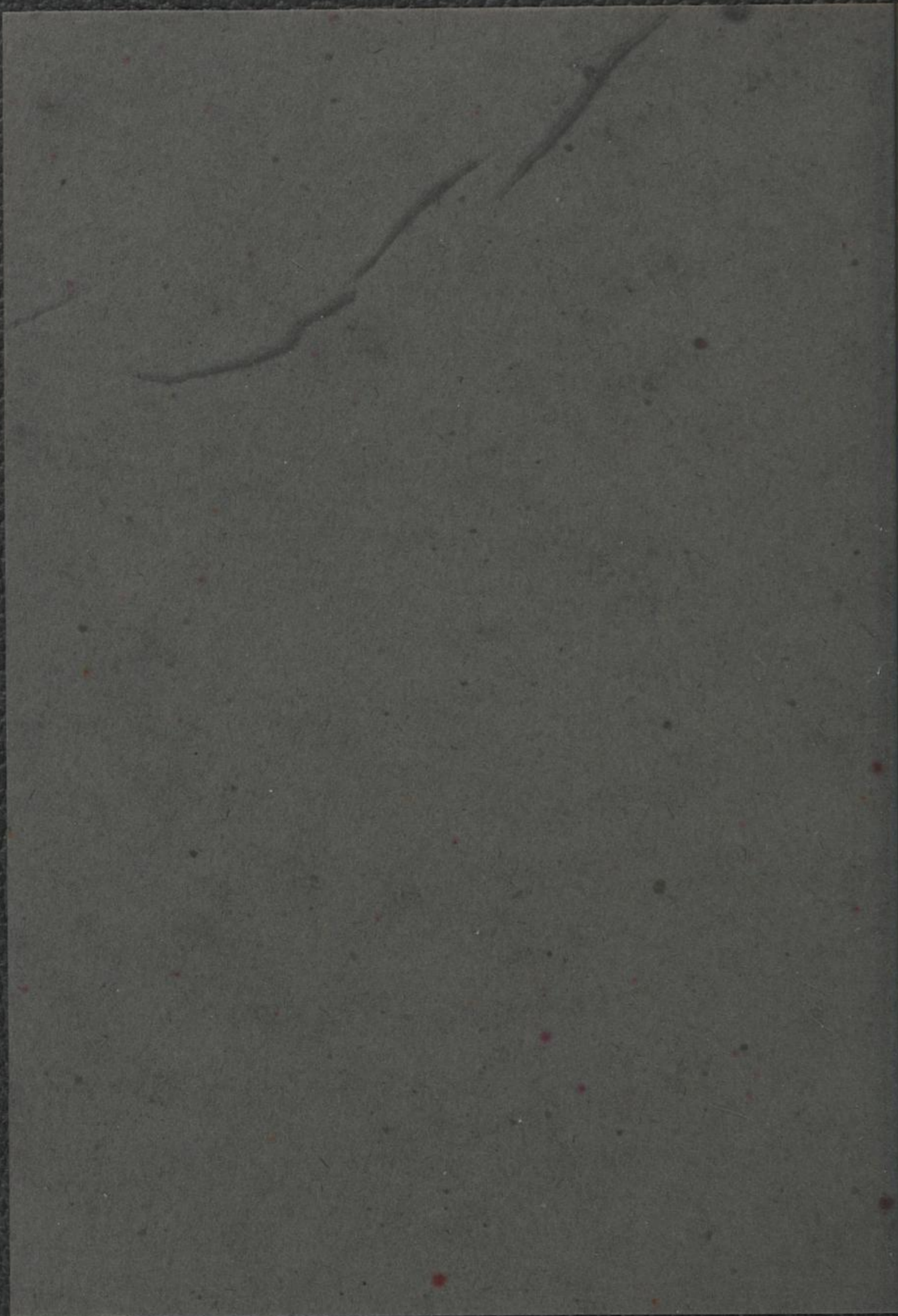

WK 8°

1122

166

Prěnje 20 lět

**Towarstwa Pomocy za studowacych
Serbow.**

(Zestajał J. N.)

R
č. 39.17

WK 8° 1122

W. K.
1189

Dwaceći lět je dołhi čas w žiwjenju jednotliwego čłowjeka, krótki pak za wustawy, kotrež maju, je-li to Boža wola, lětstotki přetrać. Tola kaž tež mjeńši džěl žiwjenja khowa mnoho prócy, wjesela a zrudoby, tak powěda krótka doba w stawiznach wustawow a towařstwow wo wjele swěrných prócowanjach a wjesołych nadžijach, z kotrymiž su naši prjedownicy na svojich potomnikow myslili. Tući pak nimaju jenož pldy wužiwać z toho, štož su wóteojo wusywali, ale hajić jich wusywy a rozšěrjeć a k tajkim skutkam sebi móć a zahorjenosć dobywać z dopomnjeća na jich prócowanja wukhadzace ze swěrnejše lubosće k swojemu narodej. Tuž chcemy z někotrymi słowami so dopomnić na towařstwo, kotrež njesluša k poslednim skutkam našich wulkich wótčincow, zo bychmy póznali, kak so wotpohlady, kiž woni při jeho založenju mějachu, dopjelnjeju, a zo bychmy je potom z čím wjetšej horliwosću spěchować pomhali.

I. **Kak je Towarstwo Pomocy nastalo?**

Lětstotki dołho su Serbja w Hornjej a Delnjej Łužicy, mała horstka mjez syłu cuzorěčacych, sebi maćeřnu řeč a wótčinske wašnje zakhowali. Wjetše strachi pak hač hdy prjedy počinachu jim hrozyć w srjedzi zańdženeho lětstotka, hdyž ze stajnje přiběracym přećahowanjom so wobydlerjo wšelakich krajinow mjez sobu bóle a bóle měšachu. Sylnišo hač hdy prjedy dobywa so z toho časa cuzy wliw přez naše mjezy a serbski lud njemóže wjacu svoju narodnosć w čichej zakhowanosći pěstować, ale dyrbi wo jeje zdžerženje wojować. Bóh pak bě nam w tutym wažnym času muži pósłať, kiž za swětnu a nabožnu wzdžělanosć swojeho ludu so tak wobhladniwje starachu, zo móžeše wón na podložku swojeje narodnosće z nowym časom do předka kroćić. Tohodla založi so lěta 1847 hłowne literarne towařstwo „Maćica Serbska“, kotraž „Časopis“ a wšelake knihi wudawa. Hižo 1842 běchu „Tydžeńske (pozdžišo Serbske) Nowiny“ počate

wukhadžeć. Pozdžišo scěhowachu „Missionski Posol“, ewangelski nabožny časopis wot lěta 1860, „Katholski Posol“ wot lěta 1863, belletristisko-literarny měsacnik „Łužičan“ wot lěta 1860, a wot lěta 1877 „Lipa Serbska“, na kotrejež město lěta 1882 „Łužica“ stupi. Khwilu wukhadžeše tež „Łužiski Serb“. Za wudawanje knihow, wosebje nabožneho wobsaha staratej so wot lěta 1862 ewangelske „serbske knihowne towařstwo“ a „towařstwo SS. Cyrilla a Methodija“. Tež tři protyki porjadnje wukhadžeju a to „Předženak“ wot lěta 1855, „Krajan“ wot lěta 1867 a „Pratyja“ wot lěta 1880.*) Zo by duchowne žiwjenje dale so rozwiwało, běchu přeco nowe studowane mocy trěbne. Tajkich mocow wosebje trjebachmy, zo by stajnje dosahaca ličba duchownych a wučerjow mjez serbskim ludom skutkowała. Kak bychy so mohłe narodne kubła serbskeho luda kublować a přećiwo přeco sylnišemu nawalu cuzorěčnych škitować, hdyž bychy so serbske duchowne a wučerske městna z Němcami wobsadžeć dyrbjale, kaž so to, dokelž Serbow njedosahaše, něhdžežkuliž hižo stawaše. Tola naš z wjetša khudy lud njemóžeše wšitkich wobdarjenych synow studować dać, a naši wótčincy tohodla zahe na to myslachu, zo bychy srědki hromadźili za studowacu młodžinu. Dokelž pak mějachy so woni přede wšěm wo materialne wobstaće „Maćičneho domu“ a „Maćičneho towařstwa“ starać, njezwěryachu sebi wosebiteho towařstwa k podpjerje studowacych załožić. Kak nuzna wěc pak to bě, toho njeběchu sebi jenož naši wótčincy wědomi, ale to tež spóznawachu naši přećeljo po wšěm słowjanstwje. Tak posła sławny pólski spisaćel J. Kraszewski 2000 hr. do Budyšina, zo by so k dopomnjeću na jeho 50lětny spisaćelski jubilej stipendij za serbskeho gymnasiastu při Maćicy Serbskej załožił. Trěbne towařstwo pak sebi serbscy wótčincy přeco hišće załožić njezwěryachu. Tu bě druhi wjelezaslužbny swěrný přećel Serbow, knjez řečnik Alfons Parczewski z Kališa, kotryž posledni nastork poda k załoženju towařstwa. W nastawku wot njeho samoho serbski spisany a do Budyšina posłany pokazuje tutón

*) „Pratyja“ je bohužel z lětom 1899 wukhadžeć přestała, ale wona by so na kóždy pad zaso dale porjadnje wudawać měła. To je wulcy wažny nadawk našich delnjoserbskich wótčincow. Red.

dobroćeř na to, „zo su kóždemu ludej nawědźići ludžo: duchowni, lěkarjo, řečnicy, wučerjo atd. trěbni, kotřiž so ze žiwym skutkom a słowom w maćeřnej řeči a na wótčinske wašnje za zbožo svojich krajanow staraju. K tomu je nuzno, zo so tež we Łužicomaj kaž druhdže towarstwo k podpjerowanju khudych studowacych załoži. Za to maju so serbscy wótčincy skerje lěpje rozsudzić. Jich předewzaće móže drje při spočatku někotre zadžěwki namakać, ale nadžec so směmy, zo přichod jeho wobstaće wobtwjerdzi. Čezke su wšudže jenož spočatki; wulki čas pak je we woběmaj Łužicomaj wosebje njedostatkej duchownych wotpomhać. Wujednanje namjeta wot mje stajeneho, kaž jeho wuwjedženje ja česćenym a zaslužbnym wjedžerjam serbskeho ludu na wutrobu kładu; ja pak jako Polak a horliwy přećel serbskeje narodnosće móžu jenož w mjenje mnohich svojich krajanow slubić, zo kóžde łužiskemu Serbowstwu wužitne předewzaće pola nas džělbraće a wutrobnu jenomyslnosć nadeńdže.

Tak přećelnje a horliwje namołwjeni Serbja na hłownej zhromadźiznje Maćicy Serbskeje lěta 1880 załoženje Towarstwa Pomocy wobzamknychu a hnydom přihowacu kommissiju wuzwolichu, do kotrejež słušachu kk. Parczewski, Smoleř, Hórnik, Tešnař, Mrózak I, Mrózak II, Kubica, Kocor, Fiedleř, Liška a Wjela.

Knjez Smoleř wustawki zestaja a je po Serbach rozpósła. Wot kommissije z kooptaciju přiwoleny knjez referendar E. Mütterlein jako prawnik wustawki přehlada a zakonsey pripravwi. Na džen 19. meje potom kommissija přećelow wotmysleneho towarstwa na jeho dozałoženje powoła. Po přečitanju a přiwaću wustawkow buchu do předsydstwa towarstwa wuzwoleni kk. referendar Mütterlein jako předsyda, redaktor Smoleř jako naměstnik, farař Hórnik za pismawjedžerja, lěkarnik E. Měrš za pokladnika. Do wubjerka abo dohladowarstwa so wuzwolichu kk. farař Imiš z Hodžija a farař Dučman z Radworja, seminarski wučer Fiedleř a tachantski wučer Kral. Předsyda so potom na sudnistwo wobroći, zo by nowemu towarstwu prawo juristiskeje wosoby wuskutkował. Dokelž cheyšě sudnistwo někotre móličkosće we wustawkach přeměnjene měc, dyrbješe so z nowa generalna zhromadźizna na 7. julija do Budyšina powołać, kotraž pjeměnjene wustawki přiwa. Na to 16. julija 1880 towarstwo prawa ju-

ristiskeje wosoby dósta, štož je w 172. čisle němskich „Budyšskich Powěsćow“ takle wozjewjene: „In dem Genossenschaftsregister für die Stadt Bautzen ist heute auf Fol. 8 der „Verein zur Unterstützung studierender Wenden mit dem Sitz in Bautzen als juristische Person eingetragen worden.“ Bautzen, am 24. Juli 1880. Das Kgl. Amtsgericht daselbst. — Heinzmann.

Tak bě — towarstwo „Pomocy za studowacych Serbow“ zbožownje załožene. Sobustawy smědžachu po wustawkach być jako rjadni wšitecy w němskim kraju bydlacy serbscy mužowje, jako wurjadni wukrajnicy, njeserbja a žónske. Přislušnosć sobustawow bě, lětnje 1 hr. płaćić. Štóž nadobo 100 hr. zapłaći, bu sobustaw na čas žiwjenja a dalšich přinoškow płaćić nima. Za zarjadowanje towarstwa ma so starać předsydstwo, wubjerk a hłowna zhromadźizna. Předsydstwo wobstawa z předsydy, jeho naměstnika, pismawjedźerja a pokładnika. Tež we wubjerku maju znajmjeńša štyri wosoby być. Stawy předsydstwa a wubjerka so we hłownej zhromadźiznje na 6 lět wuzwoleju a to tak, zo ma so za 3 lěta połojca z nich z nowa wolić. Wo přijecu rjadnych a wurjadnych sobustawow, wo wudźělenju podpjerow a wo druhich wažnych towarstwowych naležnosćach matej předsydstwo a wubjerk w zhromadnych posedženjach wuradźować. Wuzwolenje předsydstwa a wubjerka, přijecé zličbowanja wot wubjerka pruhowaneho, pomjenowanje čestnych sobustawow, wuzamknjenje sobustawow, přeměnenje wustawkow a rozwjazanje towarstwa su hłownej zhromadźiznje přewostajene naležnosće.

Nowe towarstwo we wšěch serbskich nowinach a časopisach, tež w Delnjej Łužicy z radosću witachu. Nadźija so wupraji, zo nic jeno studowani, ale tež druzy, wjesnjenje a měšćenjo, do towarstwa zastupja, haj, zo zamožići Serbja tež w zawostajenstwach na tuto wažne towarstwo spomnja. Hač je so tuta nadźija dopjelniła, ze slědowaceho krótkeho rozestajenja spóznajemy.

II. **Kak je so „Towarstwo Pomocy“ za přenje 20 lět rozwiło?**

Dobrym zaměram młodeho towarstwa Serbja derje dosć dorozumichu. Trjebachu wšak drje pohnuwanja, ale te so jim ertnje přez sobustawy předsydstwa a wubjerka a tež pisomnje

w nowinach poskićachu. Z radosću móžeše hłowna zhromadźizna, kotraž so 3. junija 1881 wotmě, na to spomnić, zo běštej wubjerk a předsydstwo w tym lěće pilnje za towařstwo skutkowało. W běhu lěta běštej so 9 króc k zhromadnym posedženjam a wuradźowanjam zešłoj a w nich 143 rjadnych sobustawow do towařstwa přijaloj. Hišće wjetša bě ličba wurjadnych sobustawow. To měješe so towařstwo wosebje dźakować prócowanjam swěrnej wótčincow Smolerja a Hórnik. Přeni bě na swoim pućowanju do Pólskeje, z kotrehož z Warszawy hłownej zhromadźiznje přećelny list pisaše, wo to prócował, zo by towařstwu pomoc wukrajnych Słowjanow dobył, a móžeše wozjewić, zo bě tam 1018 hr. nazběrał a zo so dalších přinoškow hišće nadźija. Tohorunja bě farań Hórnik na wšelakich přećelow Serbow we wukraju wo pomoc pisał a nic podarmo. Cyła seř listow je w aktach, kotrež přinoški za Towařstwo Pomocy wozjewjeju a dalše lubja. Wěsće běchu předewzaća za towařstwo we wukraju wěrne a derje myslene, tola přinoški w přichodze bohaće dokhadźałe njejsu. To drje so z tym wujasnja, zo so njehodžeše přeco z nowa tam pisać, a zo tak wurjadne sobustawy na swoje lětne přinoški pozabywachu. W lětach 1881—1882 hišće dary z Čěskeje a Pólskeje přibywachu wosebje přez našeho swěrneho přećela A. Parczewského, pozdžišo pak wuwostawachu, a jenož jara mało je tych, kotřiž hišće porjadnje přinoški sćelu.

K spěchowanju noweho towařstwa so w přenjeje hłownej zhromadźiznje postaji, zo bychu so přistupne lisíki sobustawam rozesłałe, kotrež bychu jich dopominałe na lětne přinoški. Tež připiski buchu po wobzamknjenju zhromadźizny čišćane a na duchownych, wučerjow a towařstwa slane, zo bychu mjez ludom sobustawy dobywali. Z wotmołwow je widžeć, zo wšitecy nowemu towařstwu přihłosowachu a zo cheychu so za nje prócować a ludźi namołwjeć, zo bychu přinoški porjadnje plaćili. Kaž pak ze zapisow jednanjow w přichodnych hłownych zhromadźiznach čitamy, njeje so wšak to wšudze stawało, dokelž so přeco zaso skórzby wospjetuja, zo přinoški njeporjadnje dokhadźeju, a přeco zaso namjetuja so nowe abo tež stare srědki, kak by so tón njedostatk hoďzał wotstronić. Rěči so wo tom, zo by so w nowinach časćišo w małych nastawkach na towařstwo spominać měło. To wšak

je so tež stawało, runjež nic tak porjadnje, kaž sebi to hłowna zhromadźizna přeješe, a tež nic z tym wurazom a wuspěchom, kotrehož so nadźiješe. Druzy namjetowachu „napominanske lisćiki“, a te so tež něšto króć rozeslachu. Tež to bu na wjacy hłownych zhromadźiznach namjetowane, zo bych wosebići agenći přinoški zběrali,*) ale tónle namjet ženje powšitkownje připóznaty njebu. Jeli budžeše potajkim towařstwo na to so spušćeć měło, zo by so z porjadnych přinoškow a z prawje wulkej ličbu sobustawow zdžeržalo a rozwiwało, njebudžeše spěšnje postupowało; přetož přenja horliwosć, po jeho załoženju mjez ludom knježaca, njeje so w tej měrje zdžeržala. Tola na zbože buchu towařtwu přez lubosć a starosćiwosć jednotliwych sobustawow wjetše dary poskićene. Prjedy pak hač na tute bliže spominamy, rozpomnimy sebi dale zwonkowne stawizny we wjednistwje towařstwa.

Hłowne zhromadźizny wotměwachu so, kaž bě to we wustawkach postajene, stajnje a porjadnje kóžde lěto třeci džen po swjatkach. Wurjadnych hłownych zhromadźiznow běštej jenož dvě a to přenja 29. sept. 1886 a druha 9. wulkeho rózka 1893, wobě wólbow dla. Wopytane buchu zhromadźizny wšelako, najlěpje zhromadźizna 1898, wot 28 sobustawow, najslabšo wurjadna zhromadźizna lěta 1893, wot 7 sobustawow. Kóžde lěto měještej tež předsydstwo a wubjerk zhromadne posedženja. W přenich lětach bě jich wjacy wob lěto, hač do 9, pozdžišo woteběrachu, a poslednje lěto wotměwaštej so jenož dvě a něšto króć jenož jene posedženje wob lěto. W tutych posedženjach buchu wšelake naležnosće, wosebje pjenježne, wuradžowane, hłowne zhromadźizny přihotowane a dary za podpěrajomnych rozdželane.

Přeměnenja w předsydstwje a wubjerku so wjacy króć stachu. Na městno sobustawa wubjerkarja fararja Dučmana Radwořskeho stupi referendar Jan Kral w Budyšinje, 1883 bu za noweho pismawjedžerja kapłan Skala wuzwoleny a dotalny pismawjedžer farar Hórnik bu sobustaw wubjerkarja. Za městopředsydu bu w přichodnym lěće (1884) za zemrěteho redaktora J. E. Smolerja farar dr.

*) To je jenički prawy a wuspěšny puć. Agentow abo „dowěrnikow“, „pěstowarjow“ ma a trjeba w našim času kóžde wjetše a z wuspěchom skutkowace towařstwo, ale naše serbske towařstwa hišće na tutón skhodžeńk postupile njejsu. Red.

Kalich wuzwoleny. Wón wosta městopředsyda hač do lěta 1893 a bu 9. I. 1893 na město khorowateho prawnika Mütterleina, kiž w augusće 1893 wumřě, za předsydu wuzwoleny. Za městopředsydu bě hłowna zhromadźizna knjež. assessora O. Hanowskeho, kotryž měješe runjo swojemu naněj wo towarstwo mnohe zaslůžby, namjeto- wała. Dokelž pak tutón wšelakich wobstejnoscí dla město přijec nje- móžeše, bu we wurjadnej hl. zhromadźiznje 9. wulkeho rózka 1893 seminařski wyšši wučer Fiedler woleny a na jeho městno stupi do wubjerka redaktor Marko Smoleř. Tež pokladnik dyrbyeše so nowy wolić, dokelž lěkarnik E. Měrš, kiž bě tele zastojnstwo wot spočatka jara derje wobstarał, je dale wjesć njechaše, a na jeho městno so překupec Gruhl (Król) w Budyšinje, kiž bě zwólniwy, džělo přewzac, za pokladnika wuzwoli. Hłowna zhro- madźizna 1894 wuzwoli na město njeboheho scholastika Hórnik a jeho nastupnika w zastojnstwje Jurja Łusčanskeho tež do wu- bjerka. Hdyž lěta 1896 farař dr. Kalich jako superintendent do Oschatza (Oseča) wotěahny, sebi wubjerk a předsydstwo najprjedy z kooptaciju jeho nastupnika při Michałskej cyrkwi tudy fararja P. Rjedu za předsydu powołaštej a za městopředsydu tehdyšeho ta- chantskeho předarja J. Nowaka. Hłowna zhromadźizna w samsnom lěće tutu kooptaciju wobkrući. Hdyž běštej lěto 1898 dvě měsće we wubjerku přez smjeré dołholětneju sobustawow fararja dra. theol. ryčerja Imiša a tachantskeho wučerja Krala wuprózdnjenej, hłowna zhromadźizna toho lěta na jeju město fararja Jakuba w Njeswačidle a kapłana Nowaka w Budyšinje do wubjerka po- woła. Na město překupca Gruhla, kiž so pokladnistwa wot- rjekny, wuzwoli so za pokladnika překupec Schwiebus, kiž je pozdžišo towarstwu wjele starosće načinił.

Z lětami tež sobustawy towarstwa přiběrachu, ale nic tak bohaće kaž w spočatku. Z rozprawy hłowneje zhromadźizny lěta 1884 slyšimy, zo bě hač do toho časa přez 300 sobustawow při- stupiło. Wot toho časa pak přistupowaše jich jara mało. Lěta 1884 bu nowych sobustawow přiwtatych 71, w přichodnym lěće pak jenož jenički. Hač do lěta 1900 je po zapiskach něhdže 375 sobustawow do towarstwa přibyło, při tom pak wukrajne wurjadne sobustawy ličene njejsu. Njehodźachu so tež přeco derje ličić, dokelž swoje přinoški z wjetša zhromadnje pod jenym mjenom

sélechu. Přinoški z cyła bórzy jara njeporjadnje dokhadžowachu. Wukrajne sobustawy běchu z wjetša na wosebite ertne abo pi-somme napominanje přinoški słaše, a zahorjenosé, kiž z jich přewodnych listow sapaše, bě so pozdžišo, hdyž noweho nastorka njeběše, zhubila. Tež wot rjadnych sobustawow je jich jara mało, kotřiž su kóžde lěto porjadnje swoje přinoški płaćili. Same pomince nastawki w nowinach njedopombachu. Jenož, hdyž so wosebite napominanja rozeslachu, pokaza so wjetša horliwosé. Tak widžimy to na přir. lěta 1887, hdžež bu daloko do třećeho sta zastatych přinoškow dopłaćenych. Na zbožo pak buchu přez prócowanja jednotliwcow, wosebje tež sobustawow předsydstwa a wubjerka, wjetše dary a wotkazanja towarštwu připokazane. Chcemy tu te dary mjenować, kotrež 50 hr. přesahuja.

Z lěta 1880 su zapisane: Wot koncerta towarštwu „Lumira“ 150 hr., wot Božidara Račcy (Theodora Raetze) w Porto Alegre w Brazilskej 70 hr., wot redaktora Ludwika Jenika 264,45 hr., wot „Literackeho koła“ we Lwowje 86,75 hr., z Pólskeje pósłane dary 235,65 hr.

Z lěta 1881: Wot njemjenowaneho Serba (kn. Hanowskeho) 300 hr., přez kn. fararja Łahodu wot jeho njeboheho bratra kubljerja Łahody w Bošicach 1000 hr., přez kn. Smolerja w Pólskej nahromadžene 750 hr.

Z lěta 1882: Wot njemjenowaneho z Kiewa 333,12 hr., wot redakcije „Narodni listy“ 153 hr., wot „Umělecké Besedy“ w Prahy 97 hr., z Kalisza 82 hr., z Pardubic 75 hr., z Melbourne a Ewenezera 270 hr., přez kn. Smolerja dale nahromadžene a pósłane 550 hr.

Z lěta 1883: Wot njeboheje knjenje Wjelineje z Trjebjeńcy 6000 hr., dary z Ruskeje 453,55 hr.

Z lěta 1884: Přez kn. fararja Imiša 300 hr., wot cyrkwinskeho koncerta w Hodžiju 101 hr., za jenu statnu papjeru 300 hr.

Z lěta 1887: 100 hr. wot njeboheho překupca Lorenca w Budyšinje.

Z lěta 1889: Wot njeboh Karla Wanaka z Banec 60 hr.

Z lěta 1890: Ze zawostajenstwa knježny Wilhelminy Langee z Hnašec 3000 hr.

Z lěta 1891: Wot njemjenowaneho dar 100 hr. a druhi dar přez kn. fararja Imiša 100 hr.

Z lěta 1894: Wot knjenje Kumšoweje w Ratarjecach 2100 hr.

Z lěta 1895: Wot knjenje faraŕki Wanakoweje z Wóslinka 100 hr.

Z lěta 1896: Wot kn. knježeŕskeho radźićela Hanowskeho 2000 hr.

Tutych wjetšich darow je so do bromady na 19000 hr. nawdało, z čimž bu wězo towaŕstwo jara spěchowane. Džak za tute dary njeslušša pak jenož tym, kiž su je dali, ale tež tym, kotřiž su wo nje prosyli; běchu to z wjetša wosadni fararjo daricielow. Nimo tutych wjetšich darow bu pódla přinoškow tež mnoho mjeńšich darow wot 1—50 hr. towaŕstwu darjenych. Samo z němskeje strony je so nam něšto tajkich darow dóstało; knjez šulski radźićel Wild towaŕstwu na př. připóznawajo jeho rjane zaměry 50 hr. dari. Tak Towaŕstwo Pomocy rjenje na zamoženju nadobywaše. Hižo k hłownej zhromadźiznje lěta 1882 zamoženje 5403,45 hr. wobsahowaše, lěta 1887 bě na 15000 hr. zrostło a lěta 1896 na 24000 hr. dospě.

Pjenjezy buchu w hypothekach, w nalutowarni a z džěla tež w statnych papjerach zapołożene. Dań, kotraž so porjadnje na podpjery njerozdžěleše, doniž kapital 15000 hr. dospěl njebě, hač do lěta 1900 — 11320 hr. wučinja. Zamoženje skónčnje tež z tym přiběraše, zo někotři knježa zaplaćiwši na dobo 100 hr. jako sobustawy na čas žiwjenja do towaŕstwa zastupichu. Jako tajkich mamy tu po času, w kotrymž zastupichu, mjenować: 1880 kantor Jordan z Popoje, faraŕ Mrózak z Budestec, faraŕ Mrózak z Hrodzišća, kubler Schmeiss z Bohowa; 1881 faraŕ Hórnik z Budyšina a faraŕ Jakub z Njeswačidła; 1882 faraŕ Wjelan ze Slepeho, faraŕ Kubica z Bukec a póstny direktor Wawrik-Jězorka z Altenburga; 1884 řečnik Mósak Kłospolski z Lubija; 1886 kanonikus Buk z Drježdžan a kanonikus Herrmann z Wotrowa; 1890 wjerch Hanawski; 1891 faraŕ Renč z Ketlic a 1892 senior Kućank z Budyšina. Jako wosebiće swěrnaj přecelej towaŕstwa buštaj we wurjadnej hłownej zhromadźiznje 9. wulkeho rózka 1893 zaslužbnaj wótčincaj knj. faraŕ Imiš a knj. senior Kućank za čestneju sobustawow po-

mjenowanaj. Přenišemu pósta so wosebite připismo, ke Kućankej poda so deputacija.

Hdyž smy tak widźeli, kak je so towarstwo w tychle přě-
nich 20 lětach zbožownje rozwiwało, směmy zawěsće z džakow-
nosću spominać na tych, kotřiž su z pjenježnymi srědkami abo
ze swojim słowom a ze swojej prócu jeho zaměry spěchowali,
směmy pak so tež wjeselić, zo je towarstwo za tónle krótki čas
swojeho wobstaća we svojich wažnych nadawkach z podpjerowa-
njow khudych studowacych hižo wjele wuskutkowało.

III. Što je Towarstwo Pomocy we svojich přěnich 20 lětach za studowacych činiło?

Po swojim zarjadowanskim porjedže, kotrež běše sebi před-
sydstwo najprjedy ertnje wuradziło a pozdžišo tež pisomnje ze-
stajało, měješe so čakać z wudžělenjom podpjerow, doniž kapital
njebě na 3000 hr. zrostł. Tola runjež bě hłowna zhromadźizna
lěta 1881 tuto postajenje wobkrućiła, bu hižo w juliju woneho
lěta dwěmaj bohosłowcomaj podpjera poskićena a to jenomu wu-
rjadnje wulka wobsahujca 750 hr., kotrež wšak so jemu nadobo
njedachu, ale po džělach podawachu. Bohužel so pozdžišo wu-
kopa, zo tón tychle darow ani hódny był njebě. Porjadnje po-
čachu so dary wudželeć wot lěta 1883. Po zarjadowanskim po-
rjedže bě postajene, zo ma so dań tak dołho ke kapitalej při-
ražować, doniž njeje do 15000 hr. dorostł. Mjez tym mějachu
so lětnje jenož přinoški rozdželeć. Lěta 1886 kapital 15000 hr.
dospě a wot toho časa su so kóžde lěto nimo lětnych přinoškow
tři štwórciny ($\frac{3}{4}$) danje wudželałe, $\frac{1}{4}$ danje měješe so dale ka-
pitalisować. Něšto króc je wšak so tež tale mjeza měta pře-
kroćić, dokelž bě próstwow přewjele. Po lětach chcemy zestajeć,
kelko podpjery je so hač do 1900 kóžde lěto zrozželało:

1881	—	610 hr.	na	2 žadaćelow,
1883	—	360	„	6 „
1884	—	325	„	5 „
1885	—	417	„	7 „
1886	—	300	„	8 „
1887	—	550	„	11 „
1888	—	530	„	10 „

1889	—	740	hr.	na	13	žadaćelow,
1890	—	800	„	„	16	„
1891	—	840	„	„	18	„
1892	—	730	„	„	12	„
1893	—	775	„	„	13	„
1894	—	830	„	„	12	„
1895	—	760	„	„	15	„
1896	—	790	„	„	18	„
1897	—	750	„	„	14	„
1898	—	800	„	„	13	„
1899	—	800	„	„	13	„
1900	—	520	„	„	10	„

Wšo do hromady bu za přenje 20 lět wudźelenych 12227 hr. na 214 žadaćelow. Hdyž sebi wobhladamy postajenje, w kotrymž tući žadaćeljo stojachu, buchu podpjerani: 34 bohosłowcy z 85 jednotliwymi darami; 4 studenci lékařstwa z 17 darami; 3 prawnicy z 8 darami; 13 gymnasijsci z 28 darami a 34 učomcy učerškeho seminarija z 78 darami. Štož zhromadne summy nastupa, kotrež so jednotliwym powołanjam přiwobročichu, dóstachu bohosłowcy 5765 hr., lékařjo 1195 hr., prawnicy 595 hr., gymnasijsci 1182 hr., učeršcy seminarisci 3490 hr. Z nich su někotři wjacy króć podpjery dóstawali a to najprjedy jako gymnasijsci a potom při universitnych studijach. W napohladze wysokosće darow dawachu so wězo wjetše dary universitnym studentam dyžli gymnasiastam. Lětny dar pak je tež pola studentow jenož něšto króć 100 hr. překročil. Na prašenje, kelko su jednotliwi za cyły čas svojich studijow dóstali, podamy tu jenož hornju a delnju mjezu:

Najmjenje je dóstał jedyn z jeničkim darom 20 hr., najwjacy jedyn w 7 darach 540 hr.

Towarstwo Pomocy podpjeraše we wurjadnych padach studentow tež z požčonkami, kotrež mějachu z wjetša z 3 % zadanić. Za čas studijow bu jim dań z wjetša spuščena. Tajkich požčonkow je so wudało: 1 w 900 hr., 1 w 600 hr., 2 po 300 hr., 1 w 250 hr., 1 w 200 hr. Z tutych požčonkow je se wulki džěl hižo zaso wuplaćil, druhe su zawěšćene.

Dobroty, kotrež su so z tutymi darami a požčonkami studowacym dóstawaše, su wulke. Štóž wě, kak husto ma so khudy studenta z najwjetšej nuzu bėdžić, móže sebi myslić, z kajkim džakom je dary a podpjeru přijimaš. Wobžarować so pak tola tež ma, zo so tajki džak w pozdžišich lětach, hdyž su podpjerani zastojnstwo dóstali, husto zhubja, a zo podpjerani slubjenja, dóstatu podpjeru wróćeć, hdyž to zamóža, často zabychu. Kóždy podpjerany měješe džě revers podpisać, zo pjenjezy, hdyž zamóže, towarštwu wróci. Tajki revers wězo zakónskeje plaćiwosće nima, ale moraliskeje: wón ma być nastork, zo podpjerany njeby na towarštwu zapomniš. Towarštwu pak sebi džě wšak nježada, zo bychu ěi, kotřiž po svojich dokonjanych studijach w Serbach znajmjeńša 10 lět skutkuja, podpjeru wrócić měli, ale to znajmjeńša chcyše kóždemu z reversom na swědomjo połožiť, zo by dóstatu podpjeru wróciš, hdy by so do 10. lěta do Němcow wotsališ. Tola su wjacori podpjerani po cyle krótkim skutkowanju mjez Serbami do cuzby wotćahnyli, bjez toho, zo bychu na towarštwu wjacu spominali, haj bjez toho, zo bychu jako sobustawy k towarštwu přistupili a z najmjeńša snadny lětny přinošk plaćili! Z cyła su jenož štyrjo z dóstatych podpjerow wróciš a to 2 z njeju cyłu dóstatu podpjeru, jedyn 60 hr. a jedyn 20 hr.

Hdyž tak skónčnje cyle přenje 20 lět wobstaća a skutkowanja „Towarštwu Pomocy“ přehladamy, móžemy zawěsće z džakownosću přeciwo Bohu spominać, kotryž je pohnuwał jenych k pilnemu džělu za rozšěrjenje towarštwu a druhich k lubosćiwej darniwosći. Towarštwu je swój nadawk za tón čas derje spēchujo dopjelnjało a je podložk dobyło, na kotrymž móže w přichodze hišće wjele wjacu dokonjeć. Runjež pak džě tu w tychle 20 lětach wjele za towarštwu zwjeselaceho nazhonichmy, mamy tola tež wuznać, zo kónc tychle 20 lět njeběše tak zbožowny. Posledni pokładnik, kotrehož bě sebi towarštwu lěta 1898 wuzwoliło, so jako njeswěrný wupokaza. Mjez tym, zo so statne papjery a wopisy wo pjenjzech na hypoteke wupožčenych wot předsydy a pismawjedžerja khowaju, měješe pokładnik w svojimaj rukomaj kasu a nalutowanske knižki. A dokelž bě so zakomdžiło, nalutowanske knižki pod mandat stajić, běše tamny pokładnik,

čestneho městna, kotrež bě kaž kóždy druhu w předsydstwje a wubjerku z čisteje dowěry dóstał, njehódny so wopokazawši pjenjezy, kotrež běše do pokladnicy dóstał a dóstawal, za sebje samoho nałožil a tež te w nalutowanskich knižkach zapołożene zběhnył a přetrjebał. Hdyž skónčnje předsydstwo za jeho njeswěru přińdže, běše wón towarstwoweho zamoženja 4738 hr. překřiwił. Z konkursa jeho zamoženja towarstwo jenož mało zaso dósta, tak zo skónčna škoda za towarstwo přeco we wysokosći 3908 hriwnow wosta. Štož je so w tych zrudnych poměrach činić hodžało, zo by towarstwo pozdžišo móhło swoje pjenjezy zaso dóstać, je so wězo sudniscy kruče wučiniło. Rana, kiž je so z tym towarstwom dyriła, boli swěrných přecelow našeho towarstwa, najmjnje pak zawěsće tež nic wubjerk a předsydstwo, kotrejž staj z přewulkej dowěru so sobu přehrěšiloj. Njeh dže čim swěrněše prócowanje bórzy načinjenu škodu po móžnosći naruna a njeh tak wažne towarstwo dale a spomožnišo w přichodže skutkuje!

IV. Přehladny zapis zastojućnikow „Towarstwa Pomocy“.

Sobustawy předsydstwa a wubjerk běchu tući knježa:

Předsyda:

Ernst Mütterlein, referendar, pozdžišo řečnik w Budyšinje, 1880—1893;

Karl August Kalich, dr. phil., farań při Michałskej cyrkwi w Budyšinje, 1893—1896;

Pawoł Raeda, farań při Michałskej cyrkwi w Budyšinje, wot 1896.

Naměstnik:

Jan Ernst Smoleń, komthur rjadu swj. Hany, redaktor a wobsedzeń serbskeje knihičišćernje, 1880—1883;

Karl August Kalich, dr. phil. atd., 1883—1892;

Karl August Fiedleń, seminarski wyšši wučeń w Budyšinje, 1893—1896;

Jakub Nowak, direktor tachantskeje šule w Budyšinje, wot 1896.

Pisma wjedzeń:

Michał Hórnik, ryceń, farań, kanonik šolastikus w Budyšinje, 1880—1883;

Jakub Skala, ryčér, kaplan, farař, kanonik šolastikus w Budyšinje, wot 1883.

Pokladnik:

Ernst Měrš, lěkarnik w Budyšinje, 1880—1892;
Hermann Gruhl, překupec w Budyšinje, 1892—1898;
Jurij Šwibus, překupec w Budyšinje, 1898—1900;
August Pjech, wučer na Židowje, wot 1900.

Sobustawy wubjerka:

Hendrich Imiš, dr. theol., ryčér, farař w Hodziju, 1880—1898;
Handrij Dučman, farař w Radworju, 1880—1882;
Karl August Fiedler, seminarski wyšši wučer w Budyšinje,
1880—1892;
Jakub Kral, wučer při tachantskej šuli w Budyšinje, 1880—1898;
Jan Kral, referendar w Budyšinje, 1882—1883;
Michał Hórnik, farař atd. w Budyšinje, 1883—1894;
Marko Smoleř, redaktor a knihičišcer w Budyšinje, wot 1892;
Jurij Łusčanski, can. cap. cantor, praelat, ryčér atd. w Budyšinje, wot 1894;
Jakub Nowak, kaplan w Budyšinje, wot 1898;
E. J. Jurij Jakub, ryčér, farař w Njeswačidle, 1898—1900;
Marćin Renč, dr. phil., farař we Wjelećinje, wot 1900.

